

СТАНОВИЩЕ

за научните трудове и учебно-преподавателската дейност на гл. ас. д-р СЛАВКА ДИМОВА ДИМИТРОВА-СИМЕОНОВА, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент” в професионално направление 3.6. „Право”, специалност „Наказателно право”, обявен в ДВ, бр. 30 от 03.04.2018 г. за нуждите на Центъра по юридически науки при Бургаския свободен университет

Разработил: проф. д.ю.н. ЮЛИЯ ДОНЧЕВА БОЯДЖИЕВА,
Научноизследователски институт по криминалистика и криминология при МВР (1972–2010 г.), Българска асоциация по криминология (1986 г. до момента), професионално направление 3.6. „Право”, специалност „Криминология”

Настоящото становище е изготвено въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от Бургаския свободен университет (БСУ) в ДВ, бр. 30 от 03.04.2018 г. и на интернет страницата на Университета за нуждите на Центъра по юридически науки (ЦЮН) при БСУ. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за приложението му, Правилника за развитието на академичния състав в БСУ и Допълнителните изисквания, посочени в Приложение 2 към него. Процедурата по конкурса е спазена коректно.

За участие в обявения конкурс е подал документи **един кандидат: гл. ас. д-р Славка Димова Димитрова-Симеонова** от Програмния съвет по „Публично право и теория и история на правото” при ЦЮН на БСУ.

Славка Димитрова-Симеонова е завършила специалност „Право” в Бургаския свободен университет през 1999 г. От 2001 г. е на преподавателска работа в БСУ като асистент (2001–2007 г.), старши асистент (2007–2010 г.) и главен асистент (от 2010 г. до момента) по наказателно право.

През 2014 г. защитава докторска дисертация по наказателно право като докторант на самостоятелна подготовка в Югозападния университет „Неофит Рилски” на тема „Понятието „длъжностно лице” в българското наказателно право” с научен ръководител проф. д-р Момяна Гунева.

1. Обща характеристика на научната продукция на кандидата

За участие в конкурса кандидатът е представил списък с 12 публикации с общ обем 292 печатни страници:

- *монография* „Проблеми на системата на наказанията” (изд. „Бряг”, Бургас, 2018) – 1 брой;
- *студия*, публикувана в Юридически сборник на БСУ – 1 брой (под печат);
- *статии* – 4 броя; 2 от статиите са английски и са публикувани в сп. „World Science”;
- *доклади от конференции* – 6 броя (2 от докладите са под печат).

За изготвяне на становище приемам изцяло 10 от публикациите, отговарящи напълно на изискванията, включително и допълнителните, съгласно Правилника за развитието на академичния състав в БСУ.

В доклада „Наказанието „глоба” като елемент от системата на наказанията (№5 от списъка с публикациите, представени за рецензиране) не намирам развити идеи, различни от съдържанието на §3, раздел III, глава втора на монографията. Оценявам доклада като част от популяризаторската работа на авторката по отношение на резултатите от нейните изследвания. Не изразявам и мнение по съдържанието на статията „За необходимостта от редакция на чл. 93, т. 1 от НК”, публикувана в сп.

„Теза”, 2014 г. (№12), въпреки че има известно доразвиване на идеи от дисертацията и от студията с идентично заглавие, публикувана в Юридически сборник на БСУ, 2012 г. Статията оценявам също от популяризаторска гледна точка и най-вече с оглед на практическата ѝ полезност в сферата на правоприлагането (вж. т. 3Б на настоящото становище).

Приетите за изготвяне на становище 10 авторски публикации определям в следните *тематични направления*:

- въпроси, свързани със системата на наказанията (монографията, публикация №6 от представения списък с публикации за рецензиране);
- въпроси на отделни видове престъпления и административни нарушения (незаконно прекосяване на границата, „морско пиратство”, компютърни престъпления, транспортни престъпления и нарушения) (№3, №4, №8, №9);
- проблеми, свързани с изпълнението на наказанията; участие на обществеността при изпълнение на наказанията (монографията, публикации №2, №7, №10);
- наказателноправна защита на правата на човека, вкл. на лишените от свобода (№7; №11).

Всички представени за рецензиране/изготвяне на становища публикации на гл. ас. д-р Славка Димитрова са самостоятелни и са нейно лично дело.

Гл. ас. Сл. Димитрова-Симеонова показва много добро владение на методологията и методиката на научното изследване в правната сфера, въпреки че в монографията (в уводната ѝ част например) не е отбелязан този важен от гледна точка на наукознанието момент на проведеното от нея изследване.

Системният подход предполага провеждане на интердисциплинарно изследване на проблематиката от позициите на общата теория на системите, наказателното право, криминологията, наказателно-изпълнителното право и др. *Такова интердисциплинарно изследване действително е проведено.*

Ползвани са необходимите нормативни и други правни актове, решения на Конституционния съд, решения на Върховния касационен съд. Проучен е голям обем наказателноправна, наказателнопроцесуална, наказателноизпълнително-правна литература, както и специализирана литература по теория на системите от български и чуждестранни автори.

Стилът на автора е издържан в научно и граматическо отношение. Публикациите се четат с лекота, изложението е с ясно изразени мисли и постановки. Коректно са цитирани използваните публикации на други автори.

С оглед на всичко това считам, че представените трудове отговарят на изискванията за академични публикации.

Гл. ас. д-р Славка Димитрова-Симеонова е посочила 7 станали ѝ известни **цитирания** на 3 нейни публикации (статия и 2 доклада) от български автори, от които едно е в българско издание и 6 – в чуждестранни издания. Цитираните публикации са посветени на проблеми на пробацията и пробационните мерки и на обучението в правните клиници.

Освен това е приложена справка за h-index: в Google Scholar има 15 публикации, 3 цитирания, h-index 1; в ResearchGate има h-index 1, RGscore 3,02.

Искам да отбележа, че хабилитационният труд на Сл. Димитрова-Симеонова още не е станал известен в научните и професионалните среди и с оглед на базовия характер на разработения проблем неговото цитиране предстои.

2. Теоретични и научно-приложни приноси на кандидата

А. Приноси с теоретична насоченост

Проблемът за системата на наказанията в наказателноправната наука не е нов. Има множество публикации по проблема на български и чужди автори. В

монографията „Проблеми на системата на наказанията” на гл. ас. д-р Славка Димитрова-Симеонова замисълът е да се надскочи разбирането на понятието „система на наказанията” като изброяване/списък на предвидените в наказателното законодателство наказания и да се отиде към по-високо концептуално равнище, а именно прилагането на системния подход при разглеждането на видовете наказания съобразно изискванията на общата теория на системите, представляваща самостоятелна научна област.

Прилагането на системния подход и свързаното с него моделиране на явленията също не е нов момент като методология на научно изследване. Този подход навлезе широко през 70-те и 80-те години на миналото столетие в управленската наука, социологията, криминологията (например разглеждането на престъпността като система).

В монографията идеята на автора е да обоснове системния характер на наказанията, основавайки се на разбирането за система като съвкупност от взаимно свързани елементи, съществуващи в определена външна среда, влизаща като подсистема в система на по-високо равнище и самата тя включваща подсистеми (стр. 12). Изложението е разработено при следването на този подход, като стремежът е да се докаже, че системата на наказанията притежава характеристиките на една система, изброени в 8 точки (стр. 12–13), според виждането, изказано от О. В. Тюшнякова. Разглеждат се елементите на системата на наказанията в тяхната йерархия според тежестта им, взаимната им връзка и заменяемост, свързването им с целите на наказанието, стабилността на системата, обуславянето ѝ от социално-културните условия, ценностите на обществото, индивидуалните особености на човека (това са стъпки към разглеждането ѝ като подсистема на обществото като цяло, представляващо система от по-висш порядък), съобразяването на системата на наказанията с принципите на наказателното право и т.н.

Принципите на системния подход са приложени в една или друга степен и при анализа на отделните видове наказания с лишаване и без лишаване от свобода, разгледани в глава втора на монографията.

Независимо, че идеята за разглеждането на наказанията като система не е реализирана напълно (вж. т. 4 на становището), *резултатите от проведеното изследване, отразени в монографията „Проблеми на системата на наказанията”, обогатяват наказателноправното теоретично познание. Разработката излиза извън рамките на съществуващите публикации по тази тема в българската правна литература.* Представява ценно помагало за изследователи, преподаватели, студенти и други читатели със синтезираното представяне на видовете наказания в българското наказателно законодателство в тяхното единство. Нейната полезност се увеличава и с разглеждането на системата на наказанията в динамика с анализ на станалите промени през различните исторически периоди от развитието на България след 1878 г.

Специално подчертавам и *стойностния сравнителноправен анализ на законодателната уредба в 11 европейски и азиатски държави и в САЩ* с представяне на сходните им черти и различия и съответни изводи (глава трета, §1 на монографията).

Като криминолог искам да отбележа, че монографичната разработка и останалите публикации на гл. ас. Сл. Димитрова-Симеонова представляват *теоретичен и практически интерес и за българската криминологична наука.* С криминологично звучене е изложението относно: превантивния ефект на отделните видове наказания; проблемите на ресоциализацията на лишените от свобода (§3, раздел II, глава втора); принципа на икономия на наказателната репресия, нейните измерения и прекомерното ѝ използване (§2, глава трета); поддържания и от автора извод, че „рестриктивната наказателна политика не води до сериозен спад в престъпността” (стр. 162); извода в т. 5 на заключението на монографията и др.

Теоретични моменти има и в останалите публикации на кандидата. Специално искам да отбележа, че познавателно-теоретичен интерес представляват разработките за по-широкото участие на обществеността в дейностите по изпълнение на наказанията и възлагането на възпитателни грижи (монографията, публикации №2 и №10).

Б. Приноси с научно-приложна насоченост

Научно-приложните достижения на гл. ас. д-р Славка Димитрова-Симеонова виждам в следните направления.

Приноси от значение за законотворчеството (монографията и публикации №2 и №8 от представления за рецензиране списък с публикации). Като много добра база за бъдещо усъвършенстване на Наказателния кодекс на Република България могат да послужат направените анализи и предложенията *de lege ferenda* по отношение на: глобата и други видове наказания; съставите за компютърни престъпления; участието на обществеността като цяло и в частност на граждани със статут на доброволци в изпълнение на наказанията и др.

Приноси от значение за правоприлагането. Постановки на автора относно понятието за длъжностно лице, изложени в студията „За необходимостта от реформа на понятието „длъжностно лице“ в чл. 93, т. 1 от НК” (Юридически сборник, изд. БСУ, 2012 г.) са възприети в практиката на ВКС във връзка с разглеждането на две дела (наказателно от 2013 г. и гражданско от 2014 г.). Улеснили са тълкувателната дейност и разбирането на отделните елементи на съставите на престъпления, извършени от длъжностни лица. С оглед приносното значение на авторския анализ специално отбелязвам двете позовавания на студията ѝ в решенията на ВКС по двете дела.

Приноси в практическото обучение по право. В изготвената от кандидата „Справка за научните приноси“ като отделно направление са посочени и приноси с практико-приложен характер в публикации относно практическото обучение на студентите от юридическите факултети на страната в една сравнително нова форма – т. нар. „правна клиника“. Правната клиника на БСУ, която функционира от 2004 г., е една от първите в страната. Учебното помагало „Правна клиника – практическо ръководство“ и представени на конференции доклади, не са включени в списъка на предложените за рецензиране публикации. Независимо от това, *отчитам като много важна и значима тази публикационна (в съавторство и самостоятелна) и популяризаторска работа на кандидата*, отразяваща научните основи на организацията и методите на работа и обобщаваща резултатите и ползите от този вид обучение на студентите.

Както се вижда, *теоретичните и приложните приноси на гл. ас. д-р Славка Димитрова-Симеонова са изцяло в областта на наказателното право.* Разработките в сферите на изпълнението на наказанията и на правата на човека са свързани с интердисциплинарния подход при изследването на проблемите от методологична гледна точка, както и с преподаваните от автора съответни учебни дисциплини.

3. Характеристика на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Гл. ас. д-р Славка Димитрова-Симеонова ръководи занятия в Центъра по юридически науки на БСУ с необходимия хорариум, както следва:

- *семинарни занятия* по учебната дисциплина: „Наказателно право“ (от учебната 2001/2002 г.);

- *лекционни курсове* по „Наказателно-изпълнително право“ (от учебната 2016/2017 г.); „Митнически престъпления“; „Противодействие на престъпността“.

Освен това Сл. Димитрова-Симеонова води занятия и в *Правната клиника на БСУ* (от 2004/2005 г). Председател е на Управителния ѝ съвет.

Гл. ас. Славка Димитрова-Симеонова има завършени едносеместриални курсове „Международно търговско право“ и „Право на Европейския съюз“ и специализации по

международни отношения и изучаване на персийски език.

Завършила е успешно множество курсове, част от които са в чуждестранни обучаващи и финансиращи организации: „Изготвяне на юридически документи и правни проучвания”; „Обучение на преподаватели в правни клиници”; „Обучение на потенциални бенефициенти и подготовка на проектни предложения”; „Методология и методи на научните изследвания”; „Технология на оценяване на резултати от обучението на студентите”; „Мултимедийни технологии за разработване и представяне на учебното съдържание”; „Социално-психологически тренинг по реторика, водене на дискусии и общуване”; „Търсене и споделяне на научна информация в интернет”.

Освен това има специализации в университетите в Осло и Берген, Норвегия и в Ryukoku University, Япония.

В преподавателската си работа използва съвременни форми и методи на обучение на студентите. Има разработени 4 курса в системата за електронно обучение по дисциплините „Наказателно право”, „Наказателно-изпълнително право”, „Митнически престъпления”, „Противодействие на престъпността” и „Правна клиника”.

Уважавана и ценена е от студентите като преподавател. Стреми се да провежда семинарни часове с практическа насоченост, целящи да допълнят теоретичните познания на студентите. Мотивира студентите за участие в научноизследователска дейност. Избира се от тях за научен консултант при участието им в прояви на студентското научно творчество.

Съгласно приложената справка от отдел „Контрол по качеството” на БСУ, гл. ас. Сл. Димитрова има *средна оценка за методика на преподаване 3,69* (при максимална оценка 4,00) и 5,65 (при максимална оценка 6,00).

Участвала е в множество проекти в ролята на координатор, експерт, обучител, академичен наставник. Включвана е в актуализирането на учебните програми в съответствие с изискванията на пазара на труда, изготвянето на доклади за акредитация и следакредитационен контрол на специалностите „Право” и „Публична администрация”, в организирането на научни конференции, семинари и обучения.

Не познавам лично гл. ас. Славка Димитрова-Симеонова и нейната преподавателска работа. Водих само разговори по телефона с нея във връзка с допълнителни уточнения по конкурсната документация. Но от разговорите, които проведох с водещия преподавател по наказателно право и с нейни колеги, у мен се изгради впечатление за добросъвестен и старателен човек. Отговорна и изпълнителна е при възлагането на административни и други задачи. Като преподавател е взискателна, още повече като се предвид, че наказателното право е задължителна базова учебна дисциплина.

Прави впечатление прецизно подготвената документация за участие в конкурса за доцент със съответния доказателствен материал.

Оценявам и това, че в професионално отношение тя се е съсредоточила изцяло към преподавателската дейност в БСУ, което е много важна предпоставка за качествена и ефективна работа и в бъдеще.

4. Бележки и препоръки по отношение на бъдещата работа на кандидата

- Изборът и интересът на гл. ас. д-р Сл. Димитрова-Симеонова към темата на монографията вероятно е повлиян и от математическото ѝ образование, което е получила в Природо-математическата гимназия – Бургас. Както вече посочих, в цялото изложение на монографията тя се е стремела да се придържа към основния замисъл – разглеждането на наказанията за престъпления като система. Но, според моето виждане, използването на системния подход при разглеждането на проблематиката предполага по-разширено разглеждане, например по отношение на взаимодействията с

външната среда. Това обаче не омаловажава стойността на разработката и не повлиява на положителната ми оценка за нея.

- Системният подход като методология изисква използването на метода моделирането и съответно представянето в схеми на изградените модели. Изложението в монографичната разработка щеше да спечели, включително и от гледна точка на визуалното му възприемане, чрез изобразяването в схеми на моделите на системите на наказанията за различните периоди от развитието на наказателното законодателство на България. Това се отнася и до разгледаните системи на наказанията на другите страни при сравнителноправния анализ. Това тя може да направи в нови публикации с учебна цел. В този смисъл правя и препоръка към автора.

- Препоръчвам на гл. ас. Славка Димитрова-Симеонова в бъдеще да търси в по-голяма степен и собствени аргументи за потвърждаване на определени тези и твърдения, извън позоваванията на други автори. Например, твърдението за наблюдавана в България „отчетлива тенденция за завишаване на наказателната репресия през последните три десетилетия” (стр. 160 на монографията) можеше да бъде илюстрирано със собствен анализ на статистическите данни (публикувани в статистическите бюлетини на Националния статистически институт) относно наложените от съдилищата различни видове наказания, както и на размера на наказанието „лишаване от свобода” (а може през последните няколко години да има промяна в посочената тенденция в правоприлагането).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Кандидатът по обявения конкурс за доцент по наказателно право гл. ас. д-р Славка Димова Димитрова-Симеонова има достатъчна по обем научна продукция с теоретични и приложни приноси в областта на наказателното право на равнището на академичната длъжност „доцент”. Отлично познава съвременното състояние на наказателноправната наука и практика. Има 18-годишен академичен преподавателски опит, работи много добре със студентите и постига добри резултати в обучението.

Оценявайки в съвкупност преподавателската, научноизследователската и научно-приложната дейност на гл. ас. д-р СЛАВКА ДИМИТРОВА-СИМЕОНОВА, давам своята положителна оценка и предлагам на Научното жури да я предложи да заеме академичната длъжност „доцент” в Бургаския свободен университет по професионално направление „Право”, специалност „Наказателно право”.

**Изготвила становището
и член на научното жури:**

(проф. д.ю.н. Юлия Бояджиева)

С о ф и я, 19 юли 2018 г.